

Sienet – Psilosybiini ja psilosiini

Julkaistu 24.8.2007. Päivitetty 27.4.2015

Psilosybiinisieniä – niin sanottuja taikasieniä – nautitaan päihtymistarkoituksessa niiden hallusinogeenisten eli aistiharjoja aiheuttavien vaikutusten vuoksi. Nämä LSD:tä muistuttavat vaikutukset ovat sienien sisältämien tryptamiinirakenteisten alkaloidien, psilosybiinin ja psilosiinin aiheuttamia. Tiedeyhteisössä psilosybiini herättää kiinnostusta paitsi psykoosin mallinnuksessa, myös mahdollisten lääkevaikutustensa vuoksi esimerkiksi syövän loppuvaiheessa olevien henkilöiden masennus- ja ahdistusoireiden lieventämisessä.

Ensimmäiset merkit sienien päihdekäytöstä ovat Meksikosta ja Keski- Amerikasta, missä niitä käytettiin rituaalimenoissa jo vuosituhsia sitten. Ensimmäisen kerran psilosybiinin ja psilosiinin eristi LSD:n syntetisoijana tunnettu Albert Hofmann Väli-Amerikassa kasvavista *Psilocybe mexicana* -sienistä vuonna 1957. Sekä psilosybiini että psilosiini kirjattiin vuonna 1971 Yhdistyneiden Kansakuntien psykotrooppisia aineita koskevan yleissopimuksen luetteloon 1, ja ovat näin ollen luokiteltuja huumausaineiksi myös Suomessa.

Suomessa tavattavista päihtymistarkoituksessa käytettävistä sienistä lahottajasieni suippumadonlakki (*Psilocybe semilanceata*) sisältää eniten psilosybiiniä ja psilosiinia. Tyypillisesti nämä sienet sisältävät 0,2–0,3% (enintään 1%) psilosybiiniä ja erittäin pieniä määriä psilosiinia. Muita Suomessa luonnossa tavattavia psilosybiiniä ja psilosiinia sisältäviä sienilajeja ovat kirjoheltat (*Panaeolus spp.*) ja kaulussienet (*Stropharia spp.*).

Aistiharjoja aiheuttavien sienien sekä niiden rihmastojen ja kasvualustojen kauppa (ns. Smart shop -kaupat, verkkokaupat) on yleistynyt, mihin on vastattu lainsäädännöllisin keinoin. Suomessa kaikkien *Psilocybe*-suvun sienien kasvattaminen, kerääminen, hallussapito, käyttö ja myynti on huumausainelain perusteella kiellettyä. Verkkokaupan lisääntymisestä huolimatta hallusinogeenisten sienien käyttö vaikuttaisi olevan varsin vähäistä ja tasaista, viimeaikaisten käytön esiintyvyyden arvioiden liikkuesssa alle 1%:ssa kansallisten selvitysten mukaan Euroopassa 2010-luvulla (EMCDDA 2014).

Psilosybiiniä sisältäviä sieniä käytetään yleensä suun kautta. Vaikuttavana annoksena pidetään noin kahta grammaa kuivaa sientä. Sienien syömisen jälkeen psilosybiinistä muodostuu elimistössä aktiivista psilosiinia, jonka keskushermostovaikutukset välittyvät serotoniinireseptoreiden kautta.

Psilosybiinisienten vaikutukset voivat olla vaikeasti ennustettavia. Käytön jälkeen fyysisiä vaikutuksia ilmaantuu noin 20 minuutissa ja ne kestävät kuutisen tuntia. Epätoivottaviin sivuvaikutuksiin kuuluvat muun muassa pupillien laajentuminen, sydämentykytys, huimaus, pahoinvointi ja oksentelu, lihasheikkous, tokkuraisuus ja koordinaatiokyvyn heikkeneminen. Psilosybiinisienten psyykkisiin vaikutuksiin kuuluvat kuulo- ja näköharhat, todellisuudentajun hämärtyminen ja pelkotilat. Paniikkikohtauksia ja psykooseja voi ilmetä, varsinkin käytettäessä suuria määriä. Myös takaumia (flashback) on kuvattu, joskin ne ovat harvinaisempia kuin LSD:n käyttäjillä. Psykkisten vaikutusten voimakkuus ja kesto riippuvat paitsi annostuksesta, myös käyttäjän yksilöllisistä ominaisuuksista, sosiaalisesta tilanteesta ja ympäristöstä, jossa ainetta käytetään.

Muiden hallusinogeenien tavoin psilosybiinisienten aiheuttamaa psyykkistä riippuvuutta pidetään melko lievänä, eikä fyysistä riippuvuutta ole kuvattu. Sen sijaan toleranssia eli tottumista aineen vaikutuksiin kehittyy, mikäli ainetta käytetään toistuvasti lyhyellä aikavälillä. Psilosybiinisienten akuutin toksisuuden uskotaan olevan matala, mutta annostelu on hankalaa vaihtelevista pitoisuuksista johtuen. Psilosybiinisienet muistuttavat kuitenkin luonnossa erehdyttävästi monia ei-psykoaktiivisia syömäkelvottomia tai myrkyllisiä pieniä ruskeita ja kullanuskeita sieniä. Myrkytyksen vaara onkin suurin, mikäli luonnosta on poimittu erehdyksessä myrkyllisiä sienilajeja.

Aino Kankaanpää

FaT, THL

link

Lähteet ►

Lähde verkko-osoite: <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/huumeet-ja-muut-paihdyttavat-aineet/sienet-psilosybiini-ja-psilosiini>